

№ 8 тақырып. Басқару жүйесі.

Басқару процесінің мазмұны. Редакцияны басқару. Басқару өкілеттігі. Менеджмент процесіндегі шешімнің рөлі. Басқару шешімдері туралы ұғым және жіктелімі. Журналистерге қойылатын талаптар. Шешім әзірлеудің логикалық схемасы. Шешімді белсендірудің негізгі факторлары. Шешім қабылдау. Журналистерді ынталандырудың түрлері мен әдістері.

Басқару процесінде шешім қабылдау өте маңызды. Сондықтан журналистика менеджеріне бірнеше талаптар қойылады. Біріншіден журналистің жалпы мәдениетіне және сауаттылығына қойылатын талаптар. Сауатсыз, мәдени деңгейі төмен, әртүрлі өзгерістерге бейімделе алмайтын адам журналист бола алмайды. Бәсекелестік күрестерде ол жұмыс орнында ұзақ тұра алмайды. Және қазіргі ғылым мен техниканың дамыған кезеңінде журналистке зерде жағынан да көптеген талаптар қойылады.

Журналистің жеке басына кәсіпшілік деңгейінің жоғары болуына да ерекше талаптар қойылады. Журналист тек қана тіл мен стильді дұрыс қолданып, жанрларды жақсы игеріп қоймай, толыққанды талдау жасай білуі керек. Ол салыстырмалы түрде болған оқиғаны жіліктеп талдап, оның анық қанығын зерттеуі қажет. Бұндай жағдайда журналистің бірнеше мамандық иесі болуы да артық емес. Ал шағын телеарналарда жұмыс істейтін журналист оператордың, монтажшының, режиссердің де жұмыстарын білсе артық болмас еді.

Журналистке деген талаптардың бірі- ол қазіргі заманғы техникамен жұмыс істей білуі. Ол компьютерде жұмыс істей білуі керек, сонымен қатар, диктофонды да пайдалана білуі қажет.

Қазіргі бұқаралық ақпарат құралдарында дені сау, жан-жақты рухани жағынан, психика жағынан дұрыс адамдар ғана жұмыс істей алады.

Журналистке қойылатын талаптардың бірі - ол экономикалық сана-сезім. Бұл - журналистің еңбегіне байланысты редакцияның экономикалық жағдайының түзелуі, көтерілуі жөніндегі түсініктің болуы.

Журналист еңбегінің интенсификациялануы. Журналистің жұмыс істейтін жағдайының позитивтік тұрғыдан өзгертілуі оның жұмысының интенсификациясына тікелей байланысты. Бұл жағдай телекөрсетімдердің жаңа да актуальды жаңалықтарды көруіне талап қояды. Осыған байланысты тележурналистер өте жедел жұмыс істеуге мәжбүр. Ал бұндай талап жинаған материалдардың толыққанды, дұрыс өңделмеуінде. Екінші себеп – редакцияда қысқартудың салдарынан журналистер санының азаюында. Көлемді жұмысты саны аз қызметкерлер жылдам істеуге мәжбүр. Әсіресе шағын ұжымдағы журналистер интенсивті түрде еңбек етуге мәжбүр. Әрбір қызметкер бірнеше, әртүрлі сипаттағы жұмысты атқаруға мәжбүр.

Журналист жұмысының аса қарқынды болуының себебі - оның заманға сай, жаңа таехниканы пайдалануына байланысты. Мысалы, компьютерде жұмыс істеген журналист уақытын да күшін де үнемдейді. Бірақта бұл

техника адам зердесінің ең жоғарғы деңгейде жұмыс істеуін қалайды. Компьютерде екі-үш сағаттан артық жұмыс істеге болмайды. Содан соң журналист дем алып, жаңадан күш жинауы керек.

Ұдайы өсіп келе жатқан жүктемеге шыдау үшін жұмыс оптимальды түрде ұйымдастырылуы керек. Редакциялық тәжірибеде бірнеше жұмысты ұйымдастыру түрлері бар. Олар: шығармашылық жұмысты жоспарлау, жеке жүйелі графикты пайдалану, параллель жұмыстың түрлерін пайдалану- бұл бірнеше тапсырманы бір уақытта орындау. Әртүрлі редакцияларда бұл әртүрлі пайдаланады / Гуревич С.М. Организация индивидуального труда журналиста. М. 2005 г. С. 106. /

Редакциядағы журналистердің шығармашылық бәсекелестігі жаңа нарықтық жағдайда да жалғасуда. Бірақта бұл бәсекелестік бұрынғыдан қатал. Редакцияларда табиғи бәсекелестік жалғаса береді. Бұл жағдайға шыдай алмаған журналистер еңбек рыноктарында жаңа вакансиилар іздеуге мәжбүр. Бұған үлкен себеп болып отырған жағдай - әрбір журналист жұмысқа алғанда келісім-шартқа отыру мәселесі.

Журналистің жұмыс жағдайының өзгеруіне себептердің бірі – оның жұмысқа деген жауапкершілігінің артуы. Бұл, әрине, көрермендер алдындағы жауапкершілік. Оған көңіл бөлмеу, біріншіден, арнаның беделін түсіреді, екіншіден, имиджіне нұқсан келтіреді, үшіншіден, журналистің өзінің жеке имиджіне зиян. Және журналистің Заңның алдында да жауапкершілігі өсті.

Журналист жұмыс істегенде екі бағытта еңбек етеді. Ол - редакция үшін және жеке бөлім үшін творчестволық, ұйымдастырушылық жұмыстарды атқарады.

Журналист бұрынғы партиялық-кеңестік жүйедегідей емес, тек қана экономикалық цензураға бағынышты. Сол себептен ол телевизиялық арнаның қаржылық саясатын нығайту жолында еңбек етін, шығармашылықпен шұғылданады. Бұндай журналист еркін жұмыс істеп, редакциялық менеджменттің процессіне қатыса алады.

Бірақ та еңбек жағдайының өзгеруі кейбір журналистерге жұмыс орнын жоғалту қауіпін туғызды.

Журналистің жалпы рухани деңгейіне талаптар өсті. Оның білімділігіне, біліктілігіне, мәдени бейнесіне, кәсіпшілік деңгейіне, жаңа техниканы, технологияларды пайдалана білуіне.

Қазіргі заманғы журналистің экономикалық сана-сезімі жоғары деңгейде қалыптасуы шарт. Себебі оның қызметі редакцияның тікелей экономикалық базасының қалыптасып, дамуына әсер етеді.

Журналистің жеке творчестволық жүктемесінің артуына байланысты оның еңбегінің интенсивтендірілуі күннен күнге жеделдеп отыр. Сондықтан да редакциялық ұжым ішінде де, жалпы журналистік қауым арасында да бәсекелестік орын алып келе жатқаны - жаңа нарықтық қарым-қатынастар жүйесіне сәйкес келеді. Бұндай бәсекелестікті көтере алмаған журналистер жұмыссыздар рыногының қатарын еріксіз толтырады.

Журналистің мақсатты аудиторияның алдында, редакция басшыларының алдында, құрылтайшылар алдында жауапкершілігі артып, оған деген талаптар жоғарылай бастады.